

Förord	5
Konstnärsdrömmar	6
Fredrika	8
Afrika	64
Vänporträtt	90
Nya barn	120
Jämtland	158
Bibliska motiv	184
Fåglar	216
Bildförteckning	232
Biografi	237
Böcker	239
Tack	240

Berta Hansson i sin ateljé på Hornsgatan i Stockholm 1990

Förord

Till Berta Hanssons retrospektiva utställning på Konstakademien 2010 skrev vi en biografi, och insåg att hon förutom bildkonstnär var en fin författare. I böcker och artiklar, dagboksanteckningar och brev finns tankar och uttryck som lyser med ett särskilt ljus. Den här boken lyfter fram sådana texter, och låter dem samtala med hennes bilder.

Gunilla Carlstedt och Christian Åkerlund

Konstnärsdrömmar

Hur var det möjligt för en bondjänta från Hammerdal i Jämtland att bli konstnär? Berta Hansson har berättat om ett möte som hon först sent i livet insåg betydelsen av. Det var i byn Görvik, där mammans släktingar bodde och dit barndomsfärderna ofta gick. Berta berättar:

Johan-mobbru var bonde, som mammas bröder, men på allt sätt olik dem. Kanske var han inte någon bra bonde, jag hörde till och med någon kalla honom teaterbonde. För mig var han en ovanlig människa med spännande intressen. Hans vackra oljemålningar hängde på väggarna i hemmet. Ofta tog han den egenhändigt byggda fiolen när man kom på besök och spelade sina lyssnare glada och varma.

Ju längre jag lever, desto bättre förstår jag vad mötena med Johan-mobbru betytt för mig och min egen utveckling. Här såg jag för första gången ett målarskrin, en palett och ett staffli. Här upplevde jag för första gången en målning växa fram. Vad jag beundrade en vinterbild med milda rosa och blekblå toner i trädens och markens vita snö! Den har funnits på näthinnan hela mitt liv. Johan-mobbru var inte helt amatör. I sin ungdom hade han gått några månader på en konstskola i Stockholm. Gärna hörde jag honom berätta om den tiden och förstod och solidariserade mig i hemlighet med hans konstnärsdrömmar.

Ska en konstnärsdröm bli verklighet behöver den en jordmån att växa i. Någon som ser, och förstår. Det gjorde Bertas mamma, som dog när Berta var sexton år. ”Jag älskade och beundrade min mamma. Jag tyckte att hon var den enda som förstod mig – min drift att teckna, måla, läsa och sjunga.” Denna inre förbundenhet mellan mor och dotter var en grogrund till det som komma skulle.

Berta som barn

Fredrika

Men konstnärsdrömmar är en sak, livets realiteter en annan. Berta Hansson utbildade sig till lärarinna, och sökte sig efter examen 1934 till en liten skola i den västerbottniska byn Fredrika. Villkoren för arbetet var påbra men hon blev betagen av det karga landskapet, och kom att älska sina skolbarn och arbetet med dem. Här återuppväcktes också hennes drift att teckna och måla. De första åren i Fredrika var hon helt ensam i sitt bildskapande. Men en vinterkväll hände något som skulle visa sig vara livsavgörande.

Så här skriver hon:

Plötsligt och oväntat har det hänt att någon har sett mina målningar. Jag är inte ensam om dem längre. Det känns allvarligt och ingripande och förutbestämt.

På en oförklarlig ingivelse tog jag mig till postgården i kvällningen för att titta på folk. Jag vet inte att jag ägnat mig åt den sysselsättningen tidigare, men den här decemberdagen hade varit svår att uthärda. Jag var i behov av yttervärld.

Ur bussen steg en främmande kvinna och såg sig villrådigt omkring.

”Finns det ingen här för att möta mig?” ropade hon ut i mörkret.

”Någon från föreläsningsföreningen. Jag ska nämligen tala i skolan ikväll.” När ingen anmälde sig gick jag fram och erbjöd mina tjänster. Föreläserska och resväska placerades på min sparkstötting och iväg bar det.

”Detta är alltså Fredrika by night”, suckade min passagerare, troligen besviken på det mottagande byn gett henne. För att mildra det tråkiga intrycket bad jag att få bjuda på något varmt i lärarinnebostaden. Och så kom det sig att vi båda efter en stund kröp omkring på mitt köksgolv, med alla mina målningsförsök utspridda framför oss.

Den som såg hennes målningar var konstnären och författaren Elsa Björkman-Goldschmidt, som själv har beskrivit det omtumlande mötet:

Jag följde med uppför en skranglig trappa, kom in i ett stort trevligt rum ovanför skolsalen – och blev stående framför en tavla som grep mig; allvarsamma barnansikten utan all fadd sötma, sparsam färgskala i fina toner. Jag kom att tänka på Helene Schjerfbeck.

”Hur i all världen har den här tavlan hamnat här? Var har fröken fått tag på något så bra?”

”Jag har målat den.”

Jag blev stum. Intrycket kom så oväntat och så starkt. Jag fick se mer. Ur skrubbar och garderober kom skissblad, pannåer och dukar. Läsande och sjungande skolbarn, grå stugor i stilla ödslighet, tung skymning, lågmäld vårlängtan.

Elsa Björkman-Goldschmidt tog med sig flera av Bertas målningar till Stockholm, vilket ledde till en framgångsrik utställning på Färg och Form 1943. Berta var fäst vid sina skolbarn och sin by och återvände till Fredrika, men valet mellan skola och konst blev allt svårare.

I dagboken skriver hon:

Ska jag ägna mig åt mina tjugo lappmarksungar för all framtid,
med pekpinne, språklära och multiplikationstabell?
Eller ska jag försöka få andra att se dem och förstå dem
med hjälp av min kärlek, en ritpenna och en pensel?

Dagboksanteckningen berättar om det som kom att bli den innersta drivkraften i Berta Hanssons bildskapande – att teckna och måla med hjälp av sin kärlek.

Jag är lärarinnan som fritidsmålar, hobbymålar, söndagsmålar eller vad det kan heta. Men också en sådan har rätt att ställa fordringar på sin konst. Jag tror att mitt första medvetna krav är enkelhet. Allt häruppe är på något sätt naket och avskalat all yttre glans. Utsatt för hårda vindar. Kargt. Utlämnat. Skönheten ligger på ett djupt plan både när det gäller landskap och ansikten. Ju mer jag studerar mina motiv, ju allvarigare måste jag sträva efter några få linjer och färger som känns meningsfulla. Hellre för litet än för mycket. Hellre torftighet än överflöd. Det andra kravet är ett mänskligt innehåll. Mitt möte med några barns verklighet varje dag kräver det.

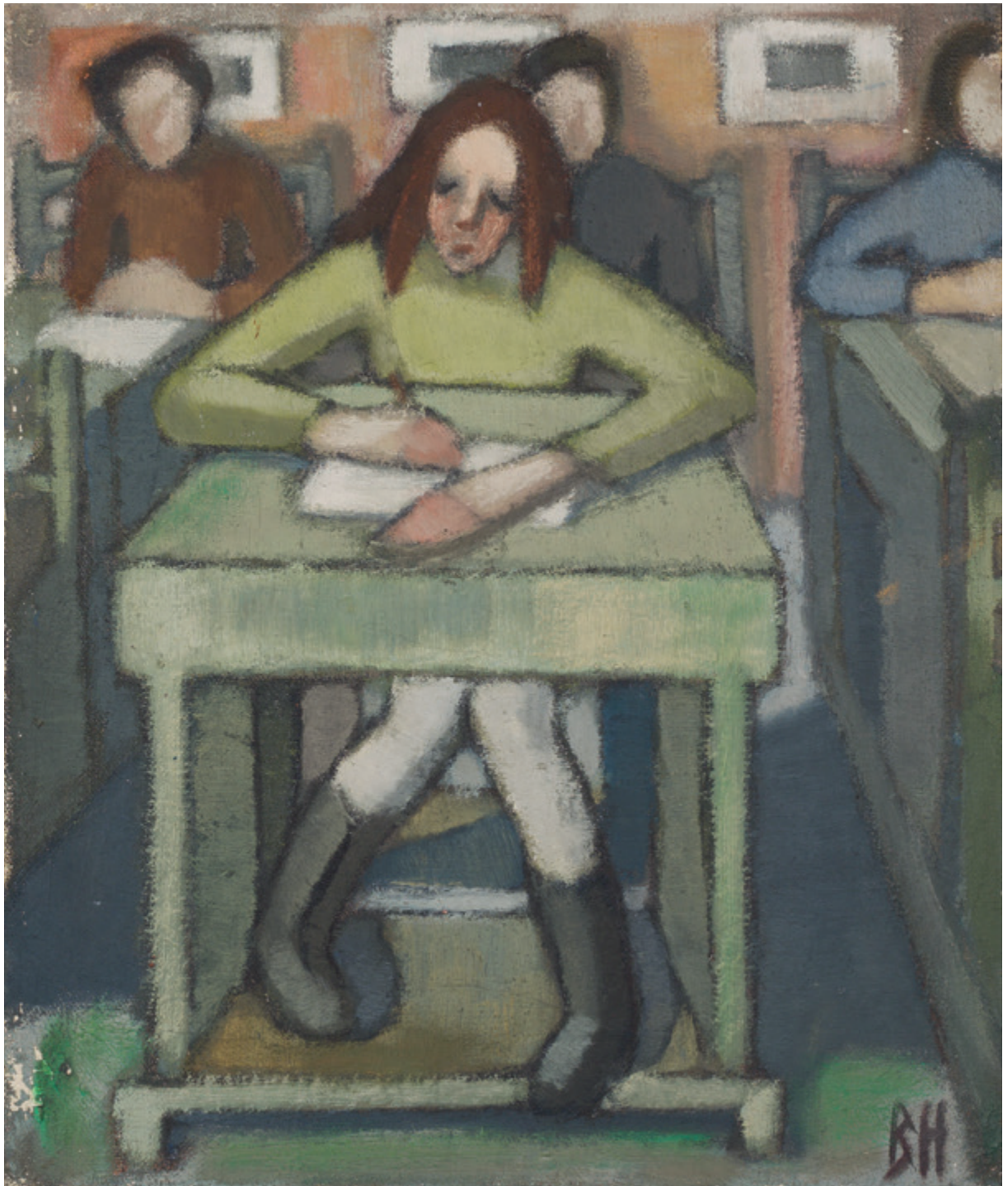
Jag lever mitt i ett drama
och scenen är skolsalen.
Skådespelet pågår dag efter dag.
Ingen akt är ointressant eller enahanda.
Alla prestationer är spännande.
Inte en ryggtavla,
inte en huvudvridning
eller en böjd nacke
känns likgiltig.
Allt angår mig.

Ibland är jag besviken över att ingen i byn bryr sig om att *se* mina målningar. Att det som angår mig mest av allt i världen inte går att dela med någon.

Hela dagarna skyndar jag från
den ena sysselsättningen till den andra.
Eldar i köksspisen, gör morgongymnastik,
kokar frukostgröt, spelar en psalm på orgeln,
förhör multiplikationstabellen,
pekar ut Lapplands sjöar och floder,
berättar om Ansgars kristnande av Sverige,
dikterar rättskrivning, plitar på svarta tavlan,
spelar bandy med ungarna, hjälper Eva
med skridskon som inte vill sitta på foten,
läser högt ur Barnen från Frostmofjället,
förklarar blommornas pollinering och kons fyra magar,
lindar in långvägingarna i yllehalsdukar för kalla hemfärden,
skenar uppför trappan, slänger potatisgrytan på spisen,
äter i hast, bakar en kaka, skakar mattor och sopar golv,
springer till handlarn, går på sångövning,
träffar folk, kryper i säng.
Innerst inne fortsätter jag
hela tiden i huvudet
min påbörjade målning.
Allt osammanhängande arbete,
allt stort och smått sysslande i skolsalen,
allt jäkt och spring rör inte det
som lever djupast i mig.
Där är en process på gång
som är helt min egen.

